

ATGAILA BAŽNYČIOS GYVENIME

Bažnyčios dokumentų impulsai pastoracinei veiklai

KUN. MINDAUGAS RAGAIŠIS

Šiuolaikinis žmogus nuodėmę, atgailą bei sutaikinimą dažniausiai supranta perdėm individualistiškai. Šie dalykai jam atrodo liečiantys tik jį asmeniškai ir Dievą, o aplinkiniams nesą reikalo kištis ar kaip nors įsitraukti bei paveikti procesą, kai nuodėmė yra atpažįstama, išpažįstama bei įvyksta susitaikinimas su Dievu. Kartais čia net eliminuojamas Bažnyčios vaidmuo. Tenka išgirsti sakant: „Kad galėčiau susitaikyti su Dievu, man nereikia jokių tarpininkų, – asmeniškai su juo pasikalbu ir jo atsiprašau“. Pripažintina, tokiam sampratos susiformavimui nemaža įtakos turėjo bendra mūsų laikų tendencija, kai vis labiau iškeliamas paskiro individo autonomiškumas bei jo apsisprendimo reikšmė. Žinoma, įtakos turėjo ir ilgaamžė bažnytinės atgailos šventimo formos tradicija, visų pirma VI a. įvykęs perėjimas nuo viešos ir vienkartinės prie slaptos ir daugkartinės atgailos¹.

¹ Pirmaisiais krikščionijos amžiais iki ankstyvųjų Viduramžių Bažnyčioje vyravo vienkartinė atgailos forma, kuri paprastai vykdavo trimis etapais: nuodėmių išpažinimas ir atskyrimas nuo tikinčiųjų bendruomenės, atgailos laikotarpis ir sutaikinimas. Ši atgailos forma buvo vieša, t. y. atskyrimas bei sutaikinimas vykdavo liturginių apeigų metu, dalyvaujant tikinčiųjų bendruomenei; viešumu pasižymėjo ir atgailos atlikimas, kuris kartais trukdavo kelis ar net keliolika metų (atgailos rūbų dėvėjimas, negalėjimas dalyvauti Eucahristijos šventime, įvairūs kasdienio gyvenimo apribojimai). Tokia atgailos forma iš esmės buvo galima pasinaudoti tik kartą gyvenime. Iš Britanijos salyno į kontinentinę Europą vienuolių misionierių atnešta slapta ir daugkartinė atgailos forma: ją galima kartoti tiek kartų, kiek yra poreikio taikytis su Dievu. Čia ir išpažinimas, ir

Bažnytinės tikinčiųjų bendruomenės vaidmuo atgailos procese sulig kiekvienu amžiumi vis menkėjo, o pati atgaila pamažu virto kunigui atliekama išpažintimi bei jo paskirtais atgailos darbais. Ši tendencija dar buvo sustiprinta ir Bažnyčios moralinio mokymo pokyčių: maždaug nuo XIII a. Europoje vis labiau skleidėsi individualizmas, iš dalies paveikęs ir moralinį skelbimą. Antai pažvelkime į klasikinį vadinamosios *devotio moderna* dokumentą – Tomo Kempiečio *Kristaus sekimą*². Šios knygos vaizduojamas pamaldusis Jėzaus mokinys sielos ramybės ieško nesijausdamas esąs kartu su kitais atsakingas už socialinį, kultūrinį, ekonominį ir politinį visuomenės gyvenimą³.

Bažnyčios dokumentai turi ne vien perteikti oficialų mokymą ar jį užtvirtinti, bet kartu pateikti ir praktinės veiklos kriterijus, nurodyti tikslus, kurių reikia siekti. Taigi jie gali pasitarnauti kaip naudingos nuorodos į tai, kuo reikia vadovautis pastoracinėje bei sielovados veikloje. Šiame tekste paliesime šiandien teologiškai aktualius Vatikano II Susirinkimo ir kai kuriuos vėlesnius dokumentus, tiesiogiai nagrinėjančius mums rūpimus socialinį bei ekleziologinį atgailos aspektus.

atgaila, ir sutaikinimas vykdavo paslapčia. Plačiau apie tai žr. HERBERT VORGRIMLER, *Handbuch der Dogmengeschichte: Buße und Krankensalbung*, herausgegeben von Michael Schmaus u. a., Freiburg: Herder, 1978; JOSEF STEINRUCK, „Buße und Beichte in ihrer geschichtlichen Entwicklung“, *Dienst der Versöhnung*: Trierer Theologische Studien, 1974, vol. 31, p. 45–65; JOSEF FINKENZELLER, „Sünde, Umkehr und Vergebung der Sünde aus biblischer und dogmen-geschichtlicher Sicht“, in: *Theologisches Kontaktstudium*, vol. 3: *Buße Bußsakrament Bußpraxis*, hrsg. Von Erich Feifel, München: Don Bosco, 1975, p. 26–50.

² TOMAS KEMPIETIS, *Kristaus sekimas*, iš prancūzų kalbos vertė O. Labanuskaitė, Vilnius: Ardor, 1994.

³ Plg. BERNHARD HÄRING, *Sünde im Zeitalter der Säkularisation. Eine Orientierungshilfe*, Graz, Wien, Köln: Styria, 1974, p. 26.

SOCIALINIS BEI EKLEZIOLOGINIS ASPEKTAI
VATIKANO II SUSIRINKIMO MOKYME

Mokymas apie atgailą Vatikano II Susirinkime (1962–1965) buvo paliestas rengiant liturginę Atgailos sakramento reformą. Apskritai ruošiant Liturginę konstituciją atgaila buvo vienintelis sakramentas, kurio reformuoti iš pradžių nesiūlyta. Tačiau Susirinkimo komisijos darbo metu ir šis sakramentas buvo įtrauktas į reformuotinų dalykų sąrašą. Buvo nutarta pateikti gaires jo liturginėms apeigoms peržiūrėti⁴. Taip Liturginėje konstitucijoje atsirado formuluotė: „Atgailos apeigos ir formulė tebūnie peržiūrėtos, kad aiškiau išreikštų sakramento prigimtį ir vaisius“⁵. Norėdami suprasti, ką tai reiškia ir kaip susiję su tikinčiųjų bendruomenės vaidmeniu atgailos procese, žvilgtelėkime į Liturginės konstitucijos kontekstą. Apie liturginės reformos principus kalbama 26 ir 27 skirsniuose:

Liturginiai veiksmai nėra privatūs; jie yra šventimas Bažnyčios, kuri yra „vienybės sakramentas“, tai yra apie vyskupus susivienijusi ir susitelkusi šventoji liaudis.

Tad liturginiai veiksmai priklauso visam Bažnyčios kūnui, jie išreiškia jį ir kartu jį veikia. O pavienius to kūno narius jie paliečia įvairiopa – pagal jų užimamą vietą, pareigas ir veiklą dalyvavimą. (SC, 26)

Ir toliau:

⁴ Plg. JOSEF ANDREAS JUNGSMANN, „Einführung und Kommentar zur Liturgiekonstitution“, in: *Lexikon für Theologie und Kirche*, bd. 1: *Das Zweite Vatikanische Konzil. Dokumente und Kommentare*, hrsg. von H. S. Brechter u. a., Freiburg: Herder, 1966, p. 69.

⁵ *Konstitucija apie šventąją liturgiją „Sacrosanctum concilium“*, 72, in: *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, Vilnius: Aidai, 2001. Toliau trumpinama SC.

Kai tik kurias nors apeigas pagal kiekvienos jų prigimtį galima atlikti bendrai, dalyvaujant ir aktyviai įsijungiant tikintiesiems, reikia pabrėžti, kad šitoks atlikimo būdas, kiek tik įmanoma, turi pirmenybę prieš pavienį ir tarsi privatų jų atlikimą. (SC, 27)

Pabrėžiant, jog liturginiai veiksmai nėra privataus pobūdžio, o bendruomeniški, sykiu nurodoma ir į socialinę bei ekleziologinę sakramentų plotmę. Tai galioja ir Atgailos sakramentui, kurio liturginis šventimas turi įgauti stipresnį ryšį su tikinčiųjų bendruomene.

Tikinčiųjų bendruomenės vaidmenį atgailos procese Vatikano II Susirinkimo mokymas paliečia dar vienu aspektu. Atgailos sakramente – kaip pabrėžia Dogminė konstitucija apie Bažnyčią – nusidėjėlis gauna nuodėmių, kuriomis buvo įžeistas Dievas, atleidimą ir šitaip pat susitaiko su Bažnyčia, kurią nusidėdamas sužeidė ir kuri savo meile, pavyzdžiu ir maldomis stengiasi padėti jam atsiversti⁶. Pacituotas teiginys aiškiai pabrėžia, kad visa Bažnyčia aktyviai dalyvauja atgailos vyksme, nes nuodėmė žeidžia ne vien Dievą, bet ir ją. Jos dalyvavimas čia neapsiriboja vien tik atleidimo arba sutaikinimo teikimu, – bažnytinė bendruomenė nusidėjėlio atsivertimą paremia meile, pavyzdžiu ir malda. Panašią mintį randame ir Liturginėje konstitucijoje: kalbant apie Gavėnios reformą iškeliamas Bažnyčios vaidmuo atgailos vyksme.

Per katechezę tikintiesiems tebūnie pabrėžiami visuomeniniai nuodėmės padariniai ir tikroji atgailos esmė – nuodėmės kaip Dievo įžeidimo atmetimas. Taip pat tebūnie iškeliamas Bažnyčios vaidmuo atgailos vyksme ir raginama melstis už nusidėjėlius. (SC, 109)

⁶ Plg. „Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium*“, II, in: *Vatikano II Susirinkimo nutarimai*, Vilnius: Aidai, 2001, p. 32–33.

VATIKANO II SUSIRINKIMO
NUBRĖŽTŲ MOKYMO GAIRIŲ
ĮGYVENDINIMAS *ORDO PAENITENTIAE*

Remdamasi posusirinkiminiais svarstymais apie bažnytinės atgailos disciplinos reorganizaciją⁷ ir vykdydama Vatikano II Susirinkimo Liturginės konstitucijos 72 skirsnyje išsakytą pagedavimą, Šventoji Dievo garbinimo kongregacija 1973 m. gruodžio 2 d. išleido *Ordo paenitentiae*⁸. Šiame dokumente iškeliamas dvejopas siekinys: Atgailos sakramentas turi tapti asmeniškesniu ir savo pobūdžiu aiškiau atpažįstamu kaip liturginis šventimas. Dėl to naujoje atgailos tvarkoje daug didesnė laisvė suteikiama Šv. Rašto bei maldos pasitelkimui. Dokumentas visų pirma siekia įveikti mechanišką ir paviršutinišką atgailos praktiką. Vietoj ritualinio formalizmo turi vykti liturginis sutaikinimo šventimas⁹. Numatytos trys Atgailos sakramento šventimo

⁷ Jie užfiksuoti šiuose Bažnyčios dokumentuose: Paolo VI, *Costituzione apostolica „Paenitemini“*, AAS 58, 1966, p. 177–198, bei *Sacra congregatio pro doctrina fidei, Normae pastorales cirka absolutionem sacramentalem generali modo impertiendam*, AAS 64, 1972, p. 510–514. Pirmajame kalbama apie bažnytinę pasninko ir atgailos discipliną. Čia pabrėžiama atgailos reikšmė Bažnyčios ir pavienio krikščionio gyvenime, taip pat socialinė bei ekleziologinė nuodėmės, atgailos ir susitaikinimo plotmės. Antrasis dokumentas kalba apie teisinį generalinės absoliucijos sureguliovimą.

⁸ Lietuviškas vertimas: *Atgailos apeigos: Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos apeiginas: pagal „Ordo paenitentiae“ 1973 metų pavyzdinį leidimą*, parengė Lietuvos Vyskupų Konferencijos Liturgijos komisija, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005. Toliau trumpinama *OP*.

⁹ Plg. JOSEF SCHUMACHER, „Theologiegeschichte des Bußsakramentes“, in: *Buße – Umkehr – Formen der Vergebung: Referate der „Internationalen Theologischen Sommerakademie 1991“ des Linzer Priesterkreises*, hrsg. von Franz Breid, Steyr: Ennsthaler-Verlag, 1992, p. 184 s.

formos: asmeninė išpažintis, daugelio atgailaujančiųjų sutaikinimas asmenine išpažintimi ir išrišimu bei atgailaujančiųjų sutaikinimas bendruoju prisipažinimu ir išrišimu (nuspřesti, kokiais atvejais teikti pastarąją atgailos formą, yra palikta vyskupams). Tikinčiųjų atgailos dvasiai ugdyti rekomenduojamos atgailos pamaldos. Kad galėtume nustatyti tikinčiųjų bendruomenės vaidmenį atgailos procese bei liturginiame sutaikinimo šventime pagal *Ordo paenitentiae*, turime prieš tai atidžiau pažvelgti į šio dokumento mokymą apie atgailą.

Centrinė *Ordo paenitentiae* sąvoka (esanti visų skyrių pavadinimuose) yra sutaikinimas. Sutaikinimo mintis persmelkia ir dokumento įvadinę dalį, kuri yra pateikta kaip naujos atgailos liturgijos nuorodų bei tekstų pastoracinis įvadas. Jau pirmajame įvado skirsnyje pabrėžiama, kad bet koks sutaikinimas savo ištakas turi Dieve. Ne žmogus čia rodo iniciatyvą, bet Dievas. Jis sutaikina su savimi žmogų, savo ruožtu ir pasaulį. Sutaikinimas vyksta Kristuje, per šio atpirkimo darbą, vykdomą žodžiais ir veiksmais. Kulminaciją tai pasiekia aukoje ant kryžiaus. Sutaikinimas turi universalią plotmę: Kristus „sutaikino visa, kas yra žemėje ir danguje“ (*OP*, 1). Neegzistuoja jokia sritis, kuri liktų nepaliesta sutaikinimo įvykio. Pasauliui aktualizuojamas Šventojoje Dvasioje: „Po prisikėlimo jis atsiuntė apaštalams Šventąją Dvasią, kad jie turėtų galią atleisti ir sulaikyti nuodėmes, kad gautų tarnystę jo vardu visoms tautoms skelbti atgailą ir nuodėmių atleidimą“ (*OP*, 1). Taigi niekas negali sava galia atleisti nuodėmių ir taip įvykdyti sutaikinimo, jei Dievas jo neigalioja. Tai vyksta per Bažnyčią, kurią Kristus įsteigė kaip visa apimančią išganymo sakramentą (plg. *GS*, 45) ir pavedė jai sutaikinimo tarnystę:

Kristus „mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, kad ją pašventintų“ (Ef 5, 25–26), su Bažnyčia, kaip savo sužieduotine, jis susivienija, ją kaip savo Kūną ir pilnatvę, jis pripildo savo dieviškų dovanų, per ją visiems žmonėms išlieja savo tiesą ir malonę. (OP, 3)

„Dėl to Bažnyčia nuolat ragina žmones nusigręžti nuo nuodėmių ir švęsdama atgailą skelbia Kristaus pergalę prieš nuodėmę.“ (OP, 1) Ryškiausiai pergalė prieš nuodėmę regima krikšte, Mišių aukoje ir Atgailos sakramente (plg. OP, 2). Panašiu būdu sutaukinimui tarnaujančią Bažnyčios funkciją pabrėžia ir nauja išrišimo formulė, nurodydama, jog iš trejbinio Dievo kylantis sutaukinimas yra perteikiamas per Bažnyčios tarnystę (plg. OP, 46). Pagal *Ordo paenitentiae*, sutaukinimo tarnystė yra ne vienas iš daugelio Bažnyčios uždavinių, bet jos gyvybinė funkcija, sąlygojanti visą veikimą. Bažnyčia kaip visa apimantis išganymo sakramentas pagal jos įkūrėjo valią perteikia Kristaus gyvenimu, mirtimi ir prisikėlimu įgyvendintą žmonijos susitaikinimą su Dievu. Tam Viešpats ją pašventino ir įgaliojo. Tačiau ji pati taip pat turi nuolat žengti atgailos ir atsinaujinimo keliu, nes jai priklauso ir nusidėjėliai (plg. OP, 3).

Įvairiai Bažnyčia įgyvendina šią gyvybinę funkciją ir gelbsti nusidėjusiems savo nariams atsivertimo ir atgailos kelyje. Gerosios Naujienos skelbimas yra nuolatinis Dievo siūlymas susitaikinti bei kvietimas atsiversti ir atgailauti (plg. OP, 1). Taip pat ji, sąmoningai dalyvaudama Kristaus kančioje, darydama gailingumą ir meilės darbus ir pagal Kristaus evangeliją gyvendama atsivertimu, tampa atsivertimo ženklų pasauliui. To išraiška liturginiame Bažnyčios gyvenime – kai tikintieji prisipažįsta nusidėję ir prašo Dievą ir brolius atleidimo. Konkrečiai tai įgyvendinama atgailos pamaldose, Dievo Žodžio skelbime ir

Eucharistijos šventimo Atgailos elementuose (plg. *OP*, 4). Kaip sutaikinimo tarnystės viršūnė dokumente įvardijamas atgailos sakramentas: „Atgailos sakramente tikintieji iš Dievo gailestingumo gauna nuodėmių, kuriomis buvo įžeistas Dievas, atleidimą ir šitaip susitaikina su Bažnyčia“ (*OP*, 4).

Pagal *Ordo paenitentiae* mokymą, tikinčiųjų bendruomenė aktyviai dalyvauja sutaikinimo tarnystėje:

Ji ne tik skelbdama Dievo žodį kviečia nusidėjėlių atgailauti, bet ir užtaria jį; motiniškai rūpestingai bei jautriai ji pasitinka atgailaujantįjį, kad šis pažintų ir išpažintų savo kaltes bei patirtų gailestingumą Dievo, kuris tik vienas gali atleisti nuodėmes. (*OP*, 8)

Iš tikinčiųjų bendruomenės akivaizdžiai reikalaujama daugiau nei vien bendro užtarimo. Ji turi pagelbėti nusidėjėliui tiek pažinti savo nuodėmes, tiek atsiversti – tačiau konkrečiai nenurodoma, kaip tai daryti.

Dokumente pabrėžiamas išskirtinis kunigo vaidmuo sutaikinimo procese. „Nuodėmklausys atlieka tėvo pareigas, kai priima atgailaujantį nusidėjėlį ir išveda jį į tiesos šviesą, kai atskleidžia žmonėms Dievo Tėvo gailestingumą ir gyvena pagal Kristaus kaip Ganytojo pavyzdį. Nuodėmklausys turi prisiminti, kad jam yra patikėta tarnystė paties Kristaus.“ (*OP*, 10) Jis turi ruošti atlikti šį uždavinį ir yra raginamas būtiną žinojimą ir išmintį pasiekti uoliomis studijomis bei dvasiniu gyvenimu.

Aktyvesnis konkrečios tikinčiųjų bendruomenės dalyvavimas sutaikinime – kaip nurodoma dokumente – yra susijęs su nuodėmės ir sutaikinimo ekleziologinės plotmės atradimu: kai per pavienio tikinčiojo nuodėmes visa bendruomenė jaučiasi paveikta, ji aktyviai dalyvauja ir sutaikinime. Atgaila tad visuo met veda ir prie susitaikinimo su broliais, kuriems nuodėmė yra

pakenkusi. Jie pagelbsti vienas kitam atlikti atgailą (plg. *OP*, 5). Labai aiškiai ekzeziologinė plotmė išryškėja, kai sutaikinimo šventime dalyvaujanti tikinčiųjų bendruomenė supranta save kaip atgailaujančią, ir kiekvienas pamaldų dalyvis meldžiasi už kitus bei gauna iš kitų to, ko maldauja sau¹⁰.

SUTAIKINIMAS IR ATGAILA JONO PAULIAUS II
 APAŠTALINIAME PARAGINIME *RECONCILIATIO*
ET PAENITENTIA

Sutaikinimas ir atgaila buvo pagrindinė Vyskupų sinodo, vykusio 1983 metais, svarstymų tema. Daug dėmesio buvo skirta išpažinties krizei bei kitiems aktualiems atgailos pastoracijos klausimams¹¹. 1984 m. gruodžio 2 d. popiežius Jonas Paulius II kaip sinodo darbo rezultatą paskelbė apaštalinį paraginimą *Reconciliatio et paenitentia*¹².

Išeities taškas dokumente yra nuodėmės tikrovės sąlygotas pasaulio susiskaldymas ir jo sukeltas sutaikinimo ilgesys (plg. *RP*, 2; 3). Nurodomi Bažnyčios uždaviniai šioje situacijoje pasak dokumento, ji su motinos atsidavimu ir mokytojos išmintingumu uoliai ir rūpestingai ieško visuomenėje ne tik susiskaldymo, bet ir ne mažiau iškalbių bei reikšmingų susitai-

¹⁰ Plg. OTTO NUSSBAUM, „Die Liturgie der Buße und Versöhnung im Ordo paenitentiae von 1973“, *Liturgisches Jahrbuch*, 1975, vol. 25, p. 151.

¹¹ Plg. CATHERINE DOOLEY, „Die Bischofssynode von 1983 und die ‘Krise der Beichte‘“, *Concilium (D)*, 1987, vol. 23, p. 100.

¹² JONAS PAULIUS II, *Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Reconciliatio et paenitentia“ dėl susitaikinimo ir atgailos Bažnyčios misijoje šiandien*, in: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/reconciliatio-et-paenitentia.html (žiūrėta 2010 12 18). Toliau trumpinama *RP*.

kinimo paieškos ženklų. Juk ji žino, kad jai duota galimybė ir patikėta misija parodyti tikrąją religinę sutaikinimo prasmę bei visus jo matmenis. Maža to: esminė misija verčia Bažnyčią veržtis iki nuodėmės pirmapradės žaizdos šaknų, idant ją užgydytų ir įgyvendintų pirmapradį susitaikinimą – o jis yra svarbiausias bet kurio kito susitaikinimo principas (plg. *RP*, 4). Taigi sutaikinimo reikia ne vien priešiškiems ar nesutarimams tarp žmonių įveikti, bet ir dėl nuodėmės sukkelto skilimo, iš kurio kyla visi kiti skilimai žmoguje ir jo aplinkoje. Idant būtų galima susitaikinti su Dievu, su savimi ir su kitais, reikia įveikti radikalų lūžį, sukeliama nuodėmės. Tai įvyksta per vidinį pasikeitimą arba atsivertimą. Sutaikinimą dokumentas pristato kaip atsivertimo ir atgailos vaisių. Tik tas, kuris tikrai atsiverčia ir atgailauja, gali tikėtis ir nuodėmių atleidimo.

Toliau Bažnyčios vaidmuo konkretizuojamas: Ji yra pasiūsta skelbti sutaikinimą ir būti pasaulyje jo sakramentu – sutaikinimo ženklu ir įrankiu (plg. *RP*, 11). Omenyje čia turima ne tik Bažnyčia bendrąja prasme, bet ir jos išraiška vietinėje tikinčiųjų bendruomenėje:

Sutaikinimo tarnystę gailestingumo kupinas Tėvas patikėjo apaštalų, savo skelbėjų, rankoms bei lūpoms, ir jie ją nepakartojamai vykdo galėdami veikti *in persona Christi*. Tačiau *sutaikinimo žinia*, tai yra užduotis visomis išgalėmis liudyti bei įgyvendinti sutaikinimą pasaulyje, taip pat patikėta tikinčiųjų bendruomenei, visai Bažnyčiai. (*RP*, 8)

Klausimą, ką reiškia „visomis išgalėmis liudyti bei įgyvendinti sutaikinimą pasaulyje“, panagrinėsime išsamiau. Pirmiausiai minimas Gerosios Naujienos skelbimas, kurio funkcija aiškinama siejant sutaikinimą su širdies atsivertimu. Tik tas, kuris

atsiverčia iš Dievo malonės, gali gauti sutaikinimą. Apie tai dokumente kalbama: „Bažnyčia, toliau skelbdama susitaikinimą, kurį Galilėjos ir visos Palestinos kaimuose skelbė Kristus, nepaliaujamai kviečia visą žmoniją atsiversti ir tikėti Gerąja naujiena“ (RP, 10). Taip Bažnyčia įvykdo savo pranašišką uždavinį pasaulyje. Ji ryžtingai nurodo nuodėmės blogį ir skelbia atsivertimo būtinybę, kviečia ir ragina žmones susitaikinti (plg. RP, 12). Taip pat ir konkrečioje nusidėjėlio situacijoje, kur atsivertimas negali įvykti neatpažinus savų nuodėmių, bažnytinė sutaikinimo tarnystė nepaliaujamai siūlo pagalbą, kreipiančią atgailos link, siekia padėti žmogui, pasiekti „savižiną“, skatina atsizadėti blogio, atnaujinti draugystę su Dievu, pertvarkyti savo vidų, iš naujo atsigręžti į Bažnyčią (plg. RP, 13). Kadangi skelbime dalyvauja ne vien pašvęstieji bažnytinės tarnystės turėtojai, bet ir visa bažnytinė bendruomenė, tai ir paskata atsiversti ir atgailauti kyla iš jos.

Antras svarbus uždavinys sutaikinime, kuris keliamas tiek visai Bažnyčiai, tiek konkrečiai bažnytinei bendruomenei, yra liudijimas. Idant Bažnyčia galėtų veikti sutaikinančiai, ji privalo pradėti nuo savęs, t. y. turi būti sutaikinančioji Bažnyčia. Toks paprastas, tiesus tvirtinimas remiasi įsitikinimu, jog Bažnyčia, norėdama skelbti ir kuo veiksmingiau siūlyti sutaikinimą pasauliui, privalo vis labiau darytis Kristaus mokinių, vienijamų pastangos nuolatos atsiversti į Viešpatį, bendruomene. Taip Bažnyčia kviečiama pirmiausia rodyti vidinio susitaikinimo pavyzdį. Visi privalome – pabrėžia dokumentas – stengtis nuraminti protus, sumažinti įtampą, įveikti susiskaldymą, užgydyti žaizdas, kurias broliai vienas kitam padaro galbūt paaštrėjus nuomonių skirtumams, ir mėginti vieningai laikytis to, kas esminga krikščionių tikėjimui bei gyvenimui (plg. RP, 9). Tokiu liudijimu

tikinčiųjų bendruomenė gali paskatinti nusidėjėlių ryžtis žengti atsivertimo ir atgailos keliu.

Svarstydamas apie Bažnyčios uždavinį, kurį ši turi įvykdyti sutaikinimo tarnystėje, dokumentas neapsiriboja bendrais paraginimais skelbti ir liudyti. Pabrėžiama, jog konkreti atgailos ir sutaikinimo praktika turi būti išreikšta tiksliais tarnybinėmis funkcijomis. Šią misiją, grįstą anksčiau išdėstytų tikėjimo principų, turinčių apibrėžtus tikslus ir palaikomą tinkamomis priemonėmis, dokumentas vadina atgailos ir susitaikinimo pastoracija. Jai priklauso visa veikla, kuria Bažnyčia per visus savo narius bei kiekvieną iš jų – ganytojus ir tikinčiuosius – veda žmones į tikrąją atgailą ir pakreipia susitaikinimo keliu (plg. *RP*, 23). „Tačiau tarp visų šių aktų nė vieno nėra reikšmingesnio, dieviškai veiksmingesnio, iškilnesnio ir sykiu kaip apeigos priemonės už Atgailos sakramentą.“ (*RP*, 28) Kai kuriuos dokumente paminėtus atgailos ir sutaikinimo pastoracijos punktus, kurie gali būti susieti su tikinčiųjų bendruomenės vaidmeniu, dabar pabandydysime aptarti plačiau.

Kaip priemonė ir būdas, skatinantis atgailą ir sutaikinimą, įvardijamas dialogas.

Bažnyčia iš tiesų taiko dialogo metodą, kad geriau vestų žmones – ir tuos, kurie per krikštą ir tikėjimo išpažinimą yra tapę krikščionių bendruomenės nariais, ir tuos, kurie jai svetimi, – į atsivertimą ir atgailą esminio savo sąžinės bei gyvenimo atnaujinimo keliu, į Kristaus įgyvendinto ir jo Bažnyčios tarnybai patikėto atpirkimo bei išganyto slėpinio šviesą. Tad autentišku dialogu pirmiausia siekiama kiekvieno asmens atgimimo per vidinį atsivertimą ir atgailą, giliai gerbiant sąžines ir žengiant į priekį kantriai bei pamažu, taip, kaip to reikalauja mūsų laikų žmogaus padėtis. (*RP*, 25)

Čia omenyje turima ekumeninis dialogas su kitomis bažnyčiomis ir bažnytinėmis bendruomenėmis, Bažnyčios bendradarbiavimas ir pastangos įveikti konfliktus bei kurti santarvę. Taip pat nurodoma ir dialogo reikšmė Katalikų Bažnyčios viduje, kaip kelias, vedantis į tikrąją santarvę – vienybę įvairovėje. Kiek Bažnyčia gebės būti susitaikinimo liudytoja bei nuolanki tarnaitė, tiek ji bus susitaikinimo ženklas pasaulyje ir pasauliui. Dialogo kultūra konkrečiose tikinčiųjų bendruomenėse gali padėti pavieniam jų nariui pažinti savo klaidas bei prasižengimus, kviesti žengti atsivertimo ir atgailos keliu. Tačiau šis dialogas niekada negali pakeisti ar susilpninti Evangelijos tiesos skelbimo, kurio tikslas yra nusidėjėlio atsivertimas ir bendrystė su Kristumi bei Bažnyčia, – bet turi padėti perduoti bei įgyvendinti šią tiesą (plg. *RP*, 25).

Kaip svarbi priemonė atgailai ir sutaukinimui skatinti, dokumente įvardijama ir katechezė. Visų pirma, Bažnyčios ganytojai raginami mokyti apie sutaukinimą, atgailą, sąžinę ir kitas tikėjimo temas. Nes „tai, kas *pastoraciška*, neprieštarauja niekam, kas yra *mokymo dalis*, ir pastoracinė veikla negali atitrūkti nuo mokymo turinio, iš kurio semia savo esmę ir tikrąją vertę. Jei Bažnyčia yra ‘tiesos stulpas ir atrama’ (1 *Tim* 3, 15), jei ji įsteigta pasaulyje kaip motina ir mokytoja, tai kaip ji gali nepaisyti pareigos mokyti tiesos, kuri yra kelias į gyvenimą?“ (*RP*, 26) Šis raginimas galioja ir konkrečiai tikinčiųjų bendruomenei kaip vietai, kur tikėjimas yra perteikiamas, švenčiamas ir kur juo gyvenama. Jei čia bendromis pastangomis ugdomas bei palaikomas gyvas tikėjimas, sykiu sukuriamos ir geresnės sąlygos atsivertimui bei sutaukinimui.

ATGAILOS IR SUTAIKINIMO EKLEZIOLOGINIS
BEI SOCIALINIS ASPEKTAS VIETINIŲ BAŽNYČIŲ
DOKUMENTUOSE

Kaip vietinių Bažnyčių mokymo mus dominančiu aspektu pavzdį čia pateikiama Vokietijos vyskupų konferencijos 1997 m. paskelbtą raštą *Umkehr und Versöhnung im Leben der Kirche (Atsivertimas ir sutaukinimas Bažnyčios gyvenime)*¹³.

Atsivertimą ir atgailą jis pristato kaip centrinį krikščioniškos egzistencijos turinį bei fundamentalų Bažnyčios uždavinį¹⁴. Jėzaus Kristaus įvykdytas sutaukinimas yra tęsiamas bei perteikiamas per Bažnyčią ir Bažnyčioje. Tai reiškia daugiau, nei apima sakramentų šventimas. Bažnyčia kaip atpirktųjų bendruomenė turi būti keliu, vedančiu į santykį tarp Dievo ir žmogaus bei žmonių tarpusavyje, taikaus sugyvenimo ir tarnystės ženklui bei įrankiui, kurio pagrindas yra Jėzuje Kristuje. Ji turi kurti „atsivertimo kultūrą“, skatinti gyventi sutaukinimu ir dėl sutaukinimo, privalo būti pasiruošusi vykdyti „sutaikinimo tarnystę“ žmonėse bei visoje kūrinyje¹⁵. Realizuojant šiuos tikslus aktyviai dalyvauja ir konkrečios, pavienės tikinčiųjų bendruomenės. Jų gyvenimas – bendrystėje su vietine ir Visuotine Bažnyčia – turi būti Dievo dovanai teikiamo sutaukinimo liudijimas, besireiškiantis visų pirma:

Išgyventame kasdieniame sutaukintųjų buvime kartu, aktyviai me Gerosios Naujienos apie sutaukinimą skelbime, sutaukinimo dvasios persmelktame pamaldų šventime, ypač Sutaikinimo

¹³ *Umkehr und Versöhnung im Leben der Kirche: Orientierungen zur Bußpastoral*, Bonn: Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 1997, vol. 59.

¹⁴ Plg. *ibid.*, p. 7.

¹⁵ Plg. *ibid.*, p. 9.

sakramento, sąmoningai rūpinantis atstumtaisiais bei vienišaisiais visuomenėje ir Bažnyčioje. Visa tai siejasi su siekiu kurti ir plėtoti plačią dialogo, atleidimo ir sutaikinimo kultūrą. Toks siekimas apima ir kaltės suvokimą, sukuria jam prielaidas. Konkrečiame tikinčiųjų bendruomenės gyvenime egzistuoja įvairios veiklos sritys bei progos, kur galima pristatyti sutaikintą gyvenimą. Vėl svarbu derinti skirtingus interesus, sugebėti atsizvelgti į susiformavusius požiūrius, pastebėti konfliktus ir krikščioniškos dvasios nulemtą elgesį jų atžvilgiu. Svarbios ir pastangos nepamesti iš akiračio bendrų tikslų, kurie būtini visuomeniniam sugyvenimui. Taip pat svarbi sutaikinto buvimo kartu išraiška, idant vienybė įvairume galėtų augti ir plėtotis dėl gyvo santykių turtingumo.¹⁶

Eidama šiuo keliu, tikinčiųjų bendruomenė gali sukurti draugišką aplinką atsivertimui ir sutaikinimui, paskatinti bei palengvinti sutaikinimo procesą. Gerosios Naujienos skelbimas bei sutaikinimo praktika bendruomenėje, ragina dokumentas, neturi apsiriboti parapijos bei bažnytinėmis struktūromis. Jie turi skatinti įgyvendinti sutaikinimą įvairiose žmogaus gyvenimo srityse: šeimoje ir kaimynystėje, tarp kartų, laisvalaikio, profesijos bei darbo pasaulyje ir pan. Inicijuoti Dievo sutaikinimo su žmonėmis ir žmonių susitaikinimo tarpusavyje signalus yra visų pakrikštytųjų pašaukimo dalis¹⁷. Pastangos siekti sutaikinimo turi būti akivaizdžios ir dialoge su kitomis krikščioniškomis ir nekrikščioniškomis religijomis.

Tikinčiųjų bendruomenės siekis gyventi sutaikinimu ir jį skleisti turi būti įgyvendinamos konkrečiomis atgailos prakti-

¹⁶ *Ibid.*, p. 30 (vertimas iš vokiečių kalbos čia ir toliau straipsnio autoriaus).

¹⁷ Plg. *ibid.*, p. 32–33.

komis. „Svarbu, kad aukščiausia forma [Atgailos sakramentas] būtų lydima formų įvairovės, peraugtų į įvairiaformę atsivertimo ir sutaikinimo praktiką kasdieniame, asmeniniame ir bendruomeniniame gyvenime.“¹⁸ Kaip paminėtų formų pavyzdžiai įvardijama: tarpasmeninis susitaikinimas; broliškas pabarimas; sąžinės tyrimas; malda; Šv. Rašto klausymas ir skaitymas; įvairios dvasinio gyvenimo praktikos; kryžiaus nešimas bei solidarumas su skurstančiais. Kai kurios iš šių formų konkrečiai nurodo, kaip tikinčiųjų bendruomenės įsitraukia į atsivertimą ir sutaikinimą. Taip tarpasmeninio susitaikinimo pavyzdys leidžia nujausti, jog santykis su Dievu gali būti pagilintas, kai žmonės vienas kitam dovanoja atleidimą. Šv. Rašto klausymas, skaitymas ir malda dažnai yra susiję su tikinčiųjų bendruomene. Dar labiau bendruomenė dalyvauja broliškai pabardama¹⁹:

Jis įvyksta iš meilės ir tarpasmeninio rūpesčio artimo išganymu, taip pat priklausymo bendruomenei. Tai apima įtemtą pokalbį, kaltės pripažinimą ir išpažinimą, maldą vienas už kitą, atleidimo ir sutaikinimo prašymą ir dovanojimą, vykstančius tikint, kad krikščionys gali ir turi vienas kitą paremti ieškant gilesnio gyvenimo tikėjimu.²⁰

IŠ SOCIALINIO BEI EKLEZIOLOGINIO ATGAILOS ASPEKTŲ KYLANTYS PASTORACINIAI IMPULSAI

Nagrinėdami Bažnyčios dokumentus matėme, kaip plėtėsi Bažnyčios bei konkrečios tikinčiųjų bendruomenės aktyvaus

¹⁸ *Ibid.*, p. 42.

¹⁹ Plg. *ibid.*, p. 43.

²⁰ *Ibid.*

įsijungimo į atgailą sampratą. Nuo užuominų Vatikano II Susirinkimo dokumentuose buvo prieita prie konkretaus mokymo, aptariančio, kaip atgaila inicijuojama bei palaikoma iš šalies. Taip pat svarstoma apie tai, ką Bažnyčia ir konkreti tikinčiųjų bendruomenė turi daryti, idant galėtų pagyvinti ir atnaujinti šią dienę atgailos praktiką. Dokumentuose išsakytos mintys nubrėžia gaires sielovadai. Dabar pabandysime žvelgti į tai šią dienę teologijos mokymo kontekste.

ATGAILA KAIP SUTAIKINIMAS

Bažnyčios dokumentuose išieities taškas svarstymams apie atgailą yra mokymas apie sutaikinimą. Nuodėmė veikia skaldydama bei supriešindama. Ji atskiria nuo Dievo, supriešina su artimu bei savimi. Inicijatyva sutaikinimui kyla ne iš žmogaus, bet iš Dievo, kuris sutaikina pasaulį bei žmogų su savimi Kristuje. Šiandien tai tęsia Bažnyčia. Ji perteikia ir sudabartina Kristaus ir Kristuje vykdomą sutaikinimo darbą. Kaip toks mokymas veikia atgailos sampratą, kuo jis yra reikšmingas praktiniam atgailos įgyvendinimui? Dabartinėje atgailos teologijoje „sutaikinimas“ yra naujai atrastas fundamentalus terminas²¹. Jis nurodo, jog nuodėmių atleidimas – sutaikinimas – kyla ne iš mūsų, nėra mūsų pastangų vaisius ar kaip nors užtarnautas darant gerus darbus dalykas, bet dovana, Dievo teikiama malonė. Dievas užuot reikalavęs atgailos ar teisumo darbų, dovanoja atleidimą ir laukia iš žmogaus atsivertimo bei tikėjimo. Svarbiausia yra ne mūsų pastangos ar siekimas patikti Dievui, bet Dievo mylintis gailestingumas ir su-

²¹ Plg. FRANZ-JOSEF NOCKE, *Sakramententheologie: Ein Handbuch*, Düsseldorf: Patmos, 1997, p. 201.

gebėjimas tinkamai į jį atsiliepti²². Tokia samprata leidžia naujai pažvelgti į Atgailos sakramentą. Jis jau negali būti praktikuojamas tik kaip Dievo atsiprašymo „įrankis“ ar ritualas, kuriuo numaldomas Dievo pyktis. Tai sutaikinimo – Dievo dovanos – išraiška. Neatsitiktinai dabar išpažintis neretai vadinama Sutaikinimo sakramentu. Pastoracijoje bei sielovadoje kalbant apie atgailą svarbu pabrėžti dovanos aspektą, žinoma, nepamirštant ir to, kad ši dovana reikalauja žmogaus atsiliepimo, t. y. atsivertimo (gailėsčio ir pastangų keisti gyvenimą, taisyti). Žmogaus pastangos ir jo atliekami atgailos darbai nesukuria atleidimo, jie yra tik prielaidos, leidžiančios Dievo malonei būti vaisinga. Taip žvelgiant, Atgailos sakramentas jau nėra apsunkinimas ar našta, bet vienas iš veiksmingų būdų Dievui gydyti bei perkeisti žmogaus gyvenimą.

BAŽNYTINIS IR BENDRUOMENINIS ATGAILOS POBŪDIS

Kitas šiandien itin aktualus Bažnyčios dokumentų iškeltas dalykas yra bažnytinis ir bendruomeninis atgailos pobūdis. Panašiai kaip nuodėmė bei jos griauianti jėga paliečia ne vien ją padariusį asmenį, bet ir visą Bažnyčią, konkrečią tikinčiųjų bendruomenę, taip ir sutaikinimo įgyvendinimas vyksta Bažnyčioje ir per Bažnyčią. Bažnyčiai tai yra gyvybinė funkcija, nes ji yra sutaikinimo vieta, įrankis bei sakramentas. Tikinčiųjų bendruomenė čia veikia kaip aktyvus subjektas, dėl to teologiškai neteisinga kalbėti apie visiškai privačią išpažintį bei privačią atgailą²³. Su-

²² Plg. KONRAD BAUMGARTNER, *Aus der Versöhnung leben: Theologische Reflexionen – Impulse für die Praxis*, München: Wewel, 1990, p. 33.

²³ Plg. JOHANNES GRÜNDEL, *Schuld und Versöhnung*, Leipzig: Topos, 1985, p. 184.

taikinimas nėra privati dovana, jis gaunamas bei švenčiamas tikinčiųjų bendruomenėje. Tai vėlgi šiandieninės teologijos naujai atrastas atgailos sampratos aspektas²⁴. Žinoma, nors kiekviena nuodėmė turi bažnytinį bei socialinį charakterį, tačiau visuomet ji lieka ir asmenine nuodėme, nes už kiekvieno atvejo, kai elgiamasi priešingai, nei įpareigoja krikščioniškasis bei bažnytinis pašaukimas, stovi konkretus, dažniausiai pavienis asmuo. Kadangi nuodėmė yra neatsiejamai susijusi su asmenine kalte, tai savo ruožtu atgaila yra betarpiškai susijusi ir su individualiomis pastangomis. Dėl to sakramentiniame sutaikinime itin svarus yra asmeninis nuodėmių išpažinimas²⁵. Visgi ne mažiau reikšmingi čia yra ir ekzeziologinis bei socialinis aspektai, leidžiantys pajauti, jog žengdami atgailos bei atsivertimo keliu mes nesame vieniši keleiviai, bet keliaujame drauge su visa Bažnyčia, konkrečia tikinčiųjų bendruomene, ir esame jos skatinaimai bei palaikomi. Pastoraciniam veikimui ši mintis reikšminga dvejopai. Pirmiausiai ji kviečia Sutaikinimo sakramento liturginiame šventime labiau išryškinti bendruomeninį pobūdį, kas ir daroma, kai, pasinaudojant *Ordo paenitentiae* atverta galimybė, švenčiamos sutaikinimo ar atgailos pamaldos. Visgi neretai šis šventimas susiaurinamas iki bendro pasiruošimo išpažinčiai, mažai kreipiant dėmesį į tai, kad jis išreiškia ir nuodėmės bei sutaikinimo ekzeziologinę bei socialinę plotmes. Antra, asmeninei išpažinčiai reikia palaikymo iš šalies. Daug įtakos čia turi bendra tikinčiųjų bendruomenės dvasinė būklė, skatinanti atsivertimą bei palaikanti žengiančiuosius atgailos keliu. Taip pat reikšmin-

²⁴ Plg. FRANZ-JOSEF NOCKE, *op. cit.*, p. 209sq.

²⁵ Plg. EVA-MARIA FABER, *Einführung in die katholische Sakramentenlehre*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2002, p. 133sq.

ga, kiek į minėtus dalykus atkreipiamas dėmesys bendroje tikėjimo skelbimo praktikoje (katechezė, pamokslai ir pan.). Tokiu būdu turi būti ugdomas sąmoningas suvokimas apie tikrąsias nuodėmės pasekmes bei raginama pasitikėti Bažnyčios pagalba ir užtarimu.

Į ATGAILĄ VEDANTYS BEI JĄ PALAIKANTYS AKTAI

Mūsų nagrinėti Bažnyčios dokumentai, kalbėdami apie sutaikinimą ir atgailą, neapsiriboja vien išpažintimi. Jie įvardija keletą praktikų, priklausančių „sutaikinimo pastoracijai“ bei kuriančių „atsivertimo kultūrą“. Tam priklauso Gerosios Naujienos skelbimas, kviečiantis pažinti save ir atsiversti, katechezė, Bažnyčios kaip sutaikintųjų bendruomenės gyvenimo liudijimas, liturginiai atgailos elementai (pvz., atgailos pamaldos, sutaikinimo akcentai sakramentuose, ypač švenčiant Eucharistiją, ir t. t.), broliškas pabarimas bei atleidimas, dialogas ir konfliktų sprendimas. Taip žvelgiant, sutaikinimą Bažnyčia vykdo realizuodama save socialiniame-tarnystės, misijos bei ekumeniniame lygmenyse krikščionišku gailestingumo ir sutaikinimo aspektu pranokdama pasaulyje esančias teisingumo bei socialinės lygybės struktūras. Per sutaikinimą naujai iškeliamas ir atkuriamas žmogaus orumas. Į tarpasmeninių ir socialinių santykių sritį Bažnyčia, kartu su teisingumu, turi įnešti gailestingąją Dievo meilę, kuri realiai patiriama Jėzuje Kristuje. Tik taip pasaulis gali tapti humaniškesnis. Iš Bažnyčios tikėjimo Dievo meile, kuri yra galingesnė už bet kokias žmogiškojo susiskaldymo silpnybes, kyla ir ekumeninio uždavinio įvykdymas, raginantis paruošti ir įgyvendinti Kristumi tikinčiųjų vienybę. Krikščioniška sutaikinimo žinia yra atsakas į žmonijoje

glūdinti taikos ilgesį: tikroji taika pasiekama atsivertimu, sutaikinimu ir atgaila²⁶.

Įvairių plotmių, kuriose Bažnyčia veikia sutaikinančiai, išvardijimas nurodo į tai, jog būtų per siaura sutaikinimo vyksmą sieti vien su Atgailos sakramentu. Nors Atgailos sakramentui, kaip pabrėžia Bažnyčios dokumentai, priklauso išskirtinė padėtis – jis yra sutaikinimo kulminacija, tačiau šalia jo egzistuoja dar ir kiti, nesakramentiniai, sutaikinimo būdai. Šiandieninė teologija juos vadina liturginiais bei neliturginiais atgailos aktais²⁷ arba sutaikinimo įgyvendinimo vietomis²⁸. Jų neturime kaip nors supriešinti su Atgailos sakramentu ar suprasti kaip konkuruojančių vienu su kitais. Sakramentinį sutaikinimo šventimą palaiko liturginiai bei neliturginiai atgailos aktai, suteikdami jam turinį bei paskatinimą. Ir atvirkščiai, kasdienė sutaikinimo praktika per liturginius ženklus yra išreiškiama, sutvirtinama. Platesnis žvilgsnis į sutaikinimo vyksmą atskleidžia, jog atgaila neturėtų būti suprasta kaip proginė Dievo malonės prisilietimo patirtis. Ji yra procesas, kurio metu žmogus, skatinamas bei palaikomas kitų atgailos aktų, palaipsniui suvokia savo nuodėmingumą ir vis labiau gręžiasi į Dievą bei jo valią. Taigi reikia,

²⁶ Plg. KONRAD BAUMGARTNER, *op. cit.*, p. 36.

²⁷ Liturginiai yra tie, kurie yra įpinti į liturginį šventimą (pvz., sutaikinantis paskirų sakramentų, kaip antai Krikšto bei Ligonių patepimo, pobūdis; Eucharistijoje bei Žodžio liturgijoje besireiškiantys sutaikinimo aspektai bei atgailos pamaldos), o neliturginiai – kurie reiškiasi kasdieniame gyvenime (pvz., privatus Dievo Žodžio skaitymas, malda, broliškas pabarimas, broliškas konfliktų sprendimas, Bažnyčios pastangos kovojant su visuomenėje išplitusiomis negerovėmis bei taikos ir teisingumo siekimas). Plačiau žr. FRANZ-JOSEF NOCKE, *op. cit.*, p. 213sqq.

²⁸ Plg. EVA-MARIA FABER, *op. cit.*, p. 133.

kad Bažnyčios sielovados veikloje per pamokslus, liturgiją ir katechezę būtų nuolat skelbiamas raginimas tikintiesiems žvelgti į savo gyvenimą ir jį tvarkyti pagal Dievo valią. Galop atgailos praktikai būtina palanki terpė, gyvo tikėjimo, atsivertimo kultūra tikinčiųjų bendruomenėse. Juk tikėjimas ir atsivertimas yra tiesiogiai susiję. Tik tikėjimo apšviestas žmogus gali tikrai pažinti savo nuodėmingumą ir suvokti būtinybę vis labiau atsiduoti Dievui. Ir atvirksčiai: atgailos paskatintas gręžimasis į Dievą yra ne kas kita kaip tikėjimo išraiška – per tai vis labiau apsisprendžiama už Dievą.

IŠVADOS

Bažnyčios dokumentai suteikia gaires ir kriterijus pastoracinei bei sielovados veiklai. Atgailą jie apibūdina kaip sutaikinimą, taip nurodydami, kad esminis vaidmuo čia priklauso ne žmogaus pastangoms, siekiant (gerais darbais) nusipelnyti nuodėmių atleidimą, o Dievo gailingumui bei maloningumui. Sutaikinimas vyksta Dievo iniciatyva ir yra jo teikiamas dovanai. Atsivertimu, tikėjimu bei atgailos darbais žmogus tik atsiliepia į jam teikiamą malonę. Sutaikinimas mus pasiekia per Bažnyčią ir Bažnyčioje. Omenyje čia turima ne tik Bažnyčia kaip išganymą perteikianti institucija, bet ir konkreti tikinčiųjų bendruomenė. Malda, gyvenimo pavyzdžiu bei savo elgsena ji turi skatinti bei pagelbėti pažinti ir pripažinti nuodėmę, palaikyti žengiant atgailos keliu. Bažnyčios dokumentai ragina neapsiriboti vien tik išpažinties arba Atgailos sakramento pastoracija ir primena, jog ir liturgijoje, ir kasdiniame gyvenime pasitaiko daugybė veiksmų, kurie veda prie sutaikinimo ar jį išreiškia. Taigi rūpinantis pagy-

vinti atgailos praktiką, svarbu skelbiant Gerąją Naujieną, praktikuojant bei liudijant sutaikintą gyvenimą ugdyti atsivertimo kultūrą Bažnyčioje ir konkrečiose tikinčiųjų bendruomenėse.

BIBLIOGRAFIJA

Atgailos apeigos: Vatikano II Susirinkimo nutarimu reformuotas, popiežiaus Pauliaus VI įsakymu išleistas Romos apeigynas: pagal „Ordo poenitentiae“ 1973 metų pavyzdinį leidimą, parengė Lietuvos Vyskupų Konferencijos Liturgijos komisija, Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.

BAUMGARTNER KONRAD, *Aus der Versöhnung leben: Theologische Reflexionen – Impulse für die Praxis*, München: Wewel, 1990.

Vatikano II Susirinkimo nutarimai, Vilnius: Aidai, 2001.

DOOLEY CATHERINE, „Die Bischofssynode von 1983 und die ‘Krise der Beichte‘“, *Concilium (D)*, 1987, vol. 23.

FABER EVA-MARIA, *Einführung in die katholische Sakramentenlehre*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2002.

FINKENZELLER JOSEF, „Sünde, Umkehr und Vergebung der Sünde aus biblischer und dogmen-geschichtlicher Sicht“, in: *Theologisches Kontaktstudium*, vol. 3: *Buße Bußsakrament Bußpraxis*, hrsg. Von Erich Feifel, München: Don Bosco, 1975, p. 26–50.

GRÜNDEL JOHANNES, *Schuld und Versöhnung*, Leipzig: Topos, 1985.

HÄRING BERNHARD, *Sünde im Zeitalter der Säkularisation. Eine Orientierungshilfe*, Graz, Wien, Köln: Styria, 1974.

JONAS PAULIUS II, *Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Reconciliatio et poenitentia“ dėl susitaikinimo ir atgailos Bažnyčios misijoje šiandien*, in: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/reconciliatio-et-poenitentia.html (žiūrėta 2010 12 18).

JUNGMANN JOSEF ANDREAS, „Einführung und Kommentar zur Liturgiekonstitution“, in: *Lexikon für Theologie und Kirche*, bd. I: *Das Zweite Vatikanische Konzil. Dokumente und Kommentare*, hrsg. von H. S. Brechter u. a., Freiburg: Herder, 1966.

NOCKE FRANZ-JOSEF, *Sakramententheologie*: Ein Handbuch, Düsseldorf: Patmos, 1997.

NUSSBAUM OTTO, „Die Liturgie der Buße und Versöhnung im Ordo penitentiae von 1973“, *Liturgisches Jahrbuch*, 1975, vol. 25.

PAOLO VI, *Costituzione apostolica „Paenitemini“*, AAS 58, 1966, p. 177–198.

Sacra congregatio pro doctrina fidei, *Normae pastorales circa absolutionem sacramentalem generali modo impertiendam*, AAS 64, 1972, p. 510–514.

SCHUMACHER JOSEF, „Theologiegeschichte des Bußsakramentes“, in: *Buße – Umkehr – Formen der Vergebung*: Referate der „Internationalen Theologischen Sommerakademie 1991“ des Linzer Priesterkreises, hrsg. von Franz Breid, Steyr: Ennsthaler-Verlag, 1992.

STEINRUCK JOSEF, „Buße und Beichte in ihrer geschichtlichen Entwicklung“, *Dienst der Versöhnung: Trierer Theologische Studien*, 1974, vol. 31, p. 45–65.

TOMAS KEMPIETIS, *Kristaus sekimas*, iš prancūzų kalbos vertė O. Labauskaitė, Vilnius: Ardor, 1994.

Umkehr und Versöhnung im Leben der Kirche: Orientierungen zur Bußpastoral, Bonn: Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, 1997, vol. 59.

VORGRIMLER HERBERT, *Handbuch der Dogmengeschichte: Buße und Krankensalbung*, herausgegeben von Michael Schmaus u. a., Freiburg: Herder, 1978.

